
Weerglas

Het hoogste Kunstinstituut in den lande — de Rijks-Academie van beeldende kunsten te Amsterdam — werd na het directoraat van R. N. Roland Holst niet meer geleid door een beeldend kunstenaar. De fijnzinnige letterkundige Van Moerkerken had de administratieve leiding. Daarmede was de mogelijkheid opengebleven, dat de regeering nog eens een kunstenaar niet alleen bereid maar ook in staat zou vinden de academie te leiden op het plan zooals dat sedert 1880 met August Allebé was ingezet. Op het plan, doch vanzelfsprekend niet eender van beginselen. Want als Antoon der Kinderen in 1906 de leiding op zich neemt, heeft Allebé zijn vruchtdragend werk volbracht. In een tijd toen de zwakke kanten van het nog krachtige impressionisme voelbaar werden, was Allebé de man die in de jongeren de waarden van den vorm wist wakker te maken en die met fijnheid van geest, tegen de mode van die jaren in, door het gehalte van zijn onderwijs de kentering stellig heeft gesteund.

Antoon der Kinderen bracht echter meer. Hij was in zekeren zin een program, de inluider van een beweging. Zijn zuiver en hooggericht kunstenaarschap werd niet alleen door geest en kunde gesteund, doch hij had een bezielend ideaal. De dienende mogelijkheden der kunsten, het herstel van het groote verband met het algemeene leven der menschen, de symbolische beteekenis der kunsten, dat was in het kort gezegd de achtergrond van deze nobele persoonlijkheid. Dat hij met veel tegenslag te kampen had en niet geheel kon verwezenlijken hetgeen zijn groote droom was, heeft niet afgedaan aan de hooge zuiverheid van zijn directoraat. Den indruk dien zijn geestelijke drift en de richting van die drift heeft gemaakt op de menschen die veel met hem in aanraking kwamen was zoo groot, dat verleden jaar, kort voor zijn dood, P. Visser, het hoofd van de afdeling Kunsten en Wetenschappen van het Ministerie van O. K. & W., nog met eerbiedige ontroering over zijn ruim twintig jaar oude herinneringen aan Der Kinderen sprak.

Roland Holst heeft in menig opzicht kunnen doorzetten wat *Der Kinderen* in beginsel had gebracht. Hij heeft door het stichten van de afdeling der monumentale kunsten het beginsel der monumentale vormgeving ten aanzien der schilderij-kunst zuiver gesteld niet alleen, maar het rijke veld der kunsten buiten de schilderij-kunst en dat in de schilderklasse eenvoudig braak moest blijven, in beweging gebracht. Dat hij het verband tot de architectuur als essentieel voelde, kon organisatorisch daarbij slechts ten deele tot uiting komen, omdat de in hoofdzaak technische opleiding der architecten aan de Delftsche hoogeschool is gescheiden van de Rijks-Academie van beeldende kunsten, waardoor een harmonisch samengaan met de hoogste opleiding voor andere kunsten slechts aan het toeval is overgelaten. In ieder geval heeft zijn vurige en diep peilende geest het veel omvattende vraagstuk van een hersteld levensverband der kunsten groot gezien en een basis geschapen die het doel meer nabij heeft gebracht. Dat hij niet verder kon gaan, heeft zeker niet aan zijn geestdrift en aan de cultuurkracht van zijn idee gelegen. De plaats der architectuur in de maatschappij en de opleiding der architecten hangen zoozeer samen met de stroomingen in de maatschappij en de technische ontwikkeling van het leven, dat nog heel wat veranderingen noodig zullen zijn, eer de basis voor een harmonisch samengaan der bouwende en beeldende krachten zal zijn gelegd.

De Academie heeft aan het drietal *Allebé-Der Kinderen-Roland Holst* te danken, dat zij niet als elders een bolwerk van conservatisme, van een gecanoniseerde middelmaat is geworden. Den strijd tegen het academisme, zooals die in Frankrijk moest worden gevoerd, hebben wij niet gekend. Wel werden de idealen bestreden, maar die idealen waren een ferment van den tijd. Het was niet noodig in de academie te bestrijden de fatsoenlijke teekmeesters, de ontzielde braafheid terzijde van de diepere aandriften van het kunstleven.

Toen Roland Holst aftrad, kreeg Van Moerkerken de wake. En zoolang hij de wake had — waarin door de veelomstreden benoeming van Campendonck voor de monumentale afdeling geen verandering kwam — kon nog verwacht worden, dat de richting en het plan *Allebé-Der Kinderen-Roland Holst* voor de algemeene leiding eens weer zou worden opgevat. Die wake is in Januari van dit jaar geëindigd.

Het is geen onderschatting van de decoratieve verfijningen en technische kundigheden, van de afwezigheid van mode en den onmiskenbaren drang tot liefdevolle afwerking van het detail in het werk van den nieuw benoemden directeur W. van den Berg, indien men constateert, dat hiermede toch de periode *Allebé-Der Kinderen-Roland Holst* naar den geest in de algemeene leiding is afgesloten. Gezindheid, idee, achtergrond, program, ze zijn niet alleen veranderd maar tot aanzienlijke beperkingen teruggebracht, die ons doen bezinnen

WEERGLAS

op de groote verschuivingen in den tijd en in de innerlijke levenswaarden. Verhouding en waardeering van de oude tegenstelling, verstand en gevoel, zijn verschoven; in velen verdween oude cultuur, werd aan perspectief verloren en overspoelde de emotie van het oogenblik het oude land. In anderen heerscht de koel berekenende intelligentie, gevangen binnen de dogma's van de verstandszekerheid. Het menschentype verandert, het kunstenaarstype der vorige generaties verschilt aanmerkelijk van het tegenwoordige.

Dat het onmogelijk is gebleken uit de huidige generaties een kunstenaar te kiezen, die de qualiteiten in zich vereenigde waar de oogst der jaren van een Berlage, Diepenbrock, Royaards, Mendes da Costa, Jan Veth, Jolles, Pit, Toorop, Thorn Prikker rijk aan was, behoeft ons echter nog niet moedeloos te maken, noch ons een minderwaardigheidscomplex te bezorgen. Wel versterkt deze bezinning den eerbied voor de hoedanigheid en waarde der vorige generaties. Een erkenning die niet overbodig is in een tijd, waarin die erkenningen vaak moedwillig worden onderdrukt en de eerbied verdacht en bezwaarlijk wordt geacht, terwille van de zelfverheffing. Zij die de ruïnes noodig hebben om uit te komen tegen den horizont zijn in wezen minder dan degenen die het grondwerk verrichten voor den bouw. Wij zien de bouwers nog niet. Wij zoeken verder. Maar de onsterfelijke hoop blijft levend in het hart, al is veel duister en beslagen. In de diepten van het werk, dat ook ons werk, het werk dezer tijden is, schuilen de krachten, die eens de bevroren wereld weer zingend, vloeiend en bloeiend kunnen maken.

A. M. Hammacher